

LASĪTMĀCĪŠANA AR SKAŅU ŽESTU PALĪDZĪBU SĀKUMSKOLAS VECUMA BĒRNIEM AR GARĪGĀS ATTĪSTĪBAS TRAUCĒJUMIEM

Reading Teaching with the Help of Sound Gestures for Primary School Children with Mental Development Disorders

Daina Petrova

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, Latvija

Abstract. *The native language, its skills, understanding and sense are important to every member of society, it puts thinking, communicating, and text creating into order, and it indicates to educatedness. Literacy as a key skill in everyday life is essential for acquiring and implementing the nowadays' life skills.*

There are situations where pupils have not yet acquired reading skills for several years, and the issue becomes topical on how to teach to read in their age and form group, and at different levels of psychological development. One of the options is to start intensive reading learning with the help of sound gestures, where each sound or letter is represented by a gesture. This approach allows pupils starting to read and understand what they read.

The purpose of the study is to research the literature on reading learning possibilities and to develop didactic materials for reading teaching with the help of sound gestures for the primary school children with mental development disorders.

Study methods: literature analysis, document study, observations, questionnaire, data collection and statistical processing.

Based on theoretical knowledge and analysis of literature, the author of the paper has developed didactic materials for reading teaching with the help of the sound gestures for the primary school children with mental development disabilities. Taking into account the principles of special pedagogy and speech therapy, the process of reading teaching with the help of sound gestures focuses on the difficulty levels during reading, deliberate avoidance of difficulties.

The research includes the seven primary school children with mental development disorders and three teachers from the mentioned school, 30 respondents from different educational institutions.

At the conclusion of the research, evaluating the effectiveness of the didactic material developed, it was concluded that it is possible to contribute to reading teaching through sound gestures for the primary school age children with mental development disorders.

Keywords: *intensive reading teaching, reading skills, sound gestures, primary school age, children with mental development disorders.*

Ievads *Introduction*

Dzimtā valoda, tās prasme, izpratne un izjūta ir svarīga katram sabiedrības loceklim, tā sakārto domāšanu, saziņu un tekstveidi, tā norāda uz mūsu izglītību, kā noteiktu zināšanu, prasmju un attieksmju kopumu. Lasītprasme kā pamatprasme, kā viens no noteicošajiem elementiem izglītības sistēmā, tā ikdienas dzīvē ir svarīga aktuālo dzīves prasmju ieguvei un īstenošanai (Broks, 2000, 149).

Dzīves globalizācija, straujais temps un daudzveidība mūs pavada ik uz soļa, tā nepārprotami ietekmē arī valodas attīstību. Rodas jautājums, ko darīt tiem, kuriem pašos izziņas procesu pirmsākumos rodas grūtības tam visam tikt līdzī? Pievērsoties vācu „zinātnieka un sabiedrības spīdekļa” M. Vēbera teiktajam, jāpiekrīt, ka zināšanas ir jāprot pasniegt tā, lai tās saprastu arī neskolota „galva”. Ne jau visiem ir šīs uztvert spējīgās galvas, bet zināšanu sniegšana ir izšķirošais un viens no grūtākajiem pedagoģiskajiem uzdevumiem, pat sava veida “māksla, tikt ar izvirzīto uzdevumu galā” (Vēbers, 2002, 105).

Ikkatram bērnam mūsdienu sabiedrībā ir vienlīdzīgas tiesības iegūt izglītību, neatkarīgi no garīgā un fiziskā potenciāla, tiesības veidoties par patstāvīgu un attīstītu personību (Izglītības likums, 2., 3. pants). Lasītprasme, tās līmenis būtiski ietekmē bērna dzīves kvalitāti, vispārējo attīstību, kā arī spēju iekļauties sabiedrībā.

Izzinot pedagoģisko un psiholoģisko literatūru, veicot pētījumu par lasītmācīšanu ar skaņu žestu palīdzību sākumskolas vecuma bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem, pamatojoties uz darba pieredzi un pilnveidojot pedagoģisko lietpratību, darba autore plāno ar skaņu žestu palīdzību sekmēt lasītmācīšanu, nodrošinot izglītojamo attīstību, veicinot iekļaušanos sabiedriskajās norisēs. Runājot par valodas metodikas didaktiskajiem jautājumiem, valodniece D. Laiveniece uzskata, ja “izvēlētā metode ir ierosinājusi bērna interesi, tad puse no mācību darba grūtuma jau ir pievarēta” (Laiveniece, 2000, 57).

Bērnu individuālās attīstības līmenis un īpatnības nosaka viņu potenciālu, kuru ir nozīmīgi paplašināt. Pirmsskolas un sākumskolas vecumā, kad rotaļa kā vadošais darbības veids pakāpeniski nomainās uz mācību darbību, būtiski pievērsties agrīnai lasītmācīšanai, veicinot biežas un intensīvas lasīšanas iespējas (Snow et al., 1998). No autores pedagoģiskā darba pieredzes, praktiskajiem vērojumiem zināms, ka pirmsskolas un jaunāko klašu skolēni labprāt izmanto rotaļspēles formu. Tātad rodas multisensorā iespēja, attīstot maņu atmiņu, pielietot skaņu žestu motoriski kinestētisko sistēmu, kur katrai skaņai tiek piešķirts kāds noteikts žests (Jansone, Šuha, & Beitāne, 1996). Lasītmācīšana ar skaņu žestu, jeb kā vācu zinātniece K. Manske dēvē „darbības”

palīdzību, pēc autores domām ir perspektīva un ilgtspējīga ne tikai franču, vācu, angļu, krievu, bet arī latviešu skaņu un burtu apgūšanas metode (Махске, 2008; Терентьева, 2008), kura veicina arī lasītā izpratni.

Teorētiskās pamatnostādnes *Theoretical guidelines*

Lasītmācīšanai mūsdienās, moderno tehnoloģiju attīstības laikmetā, pievēršama īpaša uzmanība, gan kā bērnu turpmākās dzīves kvalitātes būtiskai virzītājai un attīstītājai, gan kā socializācijas priekšnoteikumam. Sākumskolas vecumposms ir nozīmīgākais laiks zinātkārajam bērnam radīt interesi, palīdzēt apgūt rakstīto vārdu, veidot un izkopt pamatprasmes, lai ilgtermiņā tās kalpotu individualitātes vispārējai attīstībai. Izvēloties piemērotākās lasītmācīšanas metodes, domājot par lasītprasmes ātrāku, vieglāku apgūšanu, nepārprotami ir jāņem vērā bērnu individuālās attīstības līmenis, vispārējās veselības stāvoklis.

Mūsdienās skolās īstenojot iekļaujošās izglītības modeli, skolotājiem nākas sastapties ar bērniem, kuriem lasītprasmes apguve sagādā lielas grūtības. Skolotājam jāapzinās, jo labāk attīstītu lasītprasmi bērni ar garīgās attīstības traucējumiem iegūs sākumskolas vecumposmā, jo sekmīgākas būs viņu mācības turpmākajos skolas gados. Tāpēc, pamatojoties uz bērnu psihofizioloģisko īpašību un intelektuālo spēju attīstīšanu, ik nodarbībā skolotājam ieteicams organizēt lasītprasmes pilnveides iespēju treniņus.

Pēc logopēdu S. Tūbeles un I. Vilkas pētījumiem, spēle ir kā bērniņas pavadoņi un prieka avots, bērna attīstības svarīgākā sastāvdaļa. Tā veicina smadzeņu šūnu attīstību, nodrošina bērna fizisko, intelektuālo, emocionālo un sociālo attīstību, atkārtojamību (Tūbele & Vilka, 2016). E. Langovskas pētījumu rezultāti ir kā pierādījums par spēles elementu, kustību aktivitāšu veicinošo ietekmi uz kognitīvo, emocionālo, sociālo un vispārējo attīstību, kas ir tik nepieciešama bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem (Langovska, 2016).

Sākumskolas vecumposmā, diagnosticējot agrīnos specifiskos rakstīšanas un lasīšanas traucējumus, plānojot koriģējoši attīstošo darbību, ļoti bieži jāuzsāk darbs pie lasīšanas un rakstīšanas traucējumu novēršanas, lai mazinātu grūtības pamatizglītības programmas apgūšanā.

Ir situācijas, kad skolēni vairāku gadu laikā vēl nav apguvuši lasītprasmi un kļūst aktuāls jautājums, kā iemācīt lasīt viņu vecumā un klašu grupā, bet dažādos psiholoģiskās attīstības līmeņos. Viena no iespējām ir uzsākt intensīvu lasītmācīšanu ar skaņu žestu palīdzību, kur katrs burts tiek attēlots ar žestu. Šī pieeja ļauj sasniegt to, ka skolēni sāk lasīt un izlasīto saprot.

Ilggadējā pieredze darbā ar bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem, kuriem grūtības sagādā lasīšanas apguve, īstenojot apmācību ar skaņu žestu palīdzību, devusi atbildi uz jautājumu „Kāpēc to vajag?” un radies secinājums,

ka tā ir progresīva metode, kura dod negaidīti pozitīvus rezultātus darbā ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem un vairākiem smagiem garīgās attīstības traucējumiem. Arī gandrīz nerunājoši bērni apgūst skaņu žestus, iemācās burtus un pat spēj lasīt, kas sākotnēji ļoti pārsteidz bērnu vecākus. Sākumskolas klasēs bērni skaņu žestus pieņem viegli un ar prieku kā spēles elementus.

Pamatojoties uz teorētisko atziņu, literatūras analīzi, darba autore izstrādājusi didaktisko materiālu lasītmācīšanai ar skaņu žestus palīdzību sākumskolas vecuma bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem. Lasītmācīšanas process ar skaņu žestu palīdzību vērsts uz grūtību pakāpēm lasīšanas gaitā (Jansone, Šuha, & Beitāne, 1996). Ievērojot speciālās pedagogijas un logopēdijas principus par apzinātu izvairīšanos no grūtībām, darbā ar slikti lasošajiem bērniem un lasītiesācējiem tas tiek īpaši ievērots.

Izstrādātais didaktiskais materiāls ietver:

1. Lietošanas metodiskos ieteikumus:

- skaņu žestiem, to ieviešanas secībai;
- zilbju sapludināšanai/lasīšanai;
- lasīšanas vingrinājumiem un darba materiālam:
 - zilbju paklājiem;
 - vārdu un spēļu kartēm;
 - vārdu slejām;
- lasīšanas vingrinājumu tekstiem un veidiem;
- darbam ar tekstu.

2. Lasītmācīšanas tematiskos plānojumus;

3. Nodarbību konspektus:

- patskaņu, divskaņu, līdzskaņu mācīšana ar skaņu žestiem;
- zilbju sapludināšana/lasīšana;
- vārdu lasīšana;
- vingrinājumi ar dažādiem lasīšanas materiāliem (zilbju paklājs, vārdu un spēļu kartes, vārdu slejas, vingrinājumu teksti);
- lasīšanas vingrinājumu veidi (partnervingrinājumi, diktāti, pāru karšu spēle, bingo, atbildes uz jautājumiem, rakstiskie norādījumi);
- darbs ar tekstu.

Didaktiskā materiāla izklāstīti metodiskie ieteikumi lasītmācīšanai ar skaņu žestu palīdzību bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem. Piedāvāti lasītmācīšanas tematisko plānojumu trīs varianti, nozīmējot grupu un individuālās nodarbības. Didaktiskajā materiālā vērojami 50 nodarbību konspekti, kuros lasītmācīšanas gaitā, attīstot fonemātiskos procesus, sensomotoriku, sasniedzama klausīšanās, runāšanas, lasīšanas, rakstīšanas prasmju pilnveide.

Skaņu žestu sistēmas pamatā piedāvāti 33 alfabēta burtu žesti, pieci divskaņu žesti, un divi līdzskaņu savienojumu [dz], [dž] žesti. Nodarbību gaitā skolēniem paredzēts apgūt 40 skaņu žestus. Didaktiskajā materiālā piedāvāti skaņu žesti, to skaidrojums un foto (no personīgā arhīva).

Metodoloģija *Methods*

Pedagoģiskais pētījums veikts laika posmā no 2018.gada oktobra līdz 2019.gada aprīlim.

Pētījuma mērķa grupu veido septiņi internātpamatskolas sākumskolas vecuma skolēni, no tiem pieci apgūst speciālās pamatizglītības programmu izglītojamajiem ar garīgās attīstības traucējumiem (kods 21015811), un viens apgūst speciālās pamatizglītības programmu izglītojamajiem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem (kods 21015911).

Īstenojot pedagoģisko pētījumu, organizatoriskajā daļā veikta pētījuma metožu izvēle, noskaidrota tēmas aktualitāte, gūstot didaktiskā materiāla nepieciešamības pamatojumu. Empīriskā pētījuma otrajā posmā, noteikta pētījuma mērķa grupa, atlasīts un apkopots materiāls, veikta tā aprobācija. Pētnieciskā darba īstenošanas posmā veikta skolēnu lasītprasmes izvērtēšana, veicot atkārtotu izvērtēšanu un gūstot vairāku gadījumu mērījumus. Pētījuma analītiskajā posmā veikta aprobētā didaktiskā materiāla izvērtējums, efektivitātes noteikšana, apkopoti secinājumi un priekšlikumi.

Pētījumā izmantotas teorētiskās un empīriskās pētīšanas metodes. Teorētiskās metodes: literatūras analīze, dokumentu pētījums. Eksperimentālās metodes: novērošana, anketēšana, darbības pētījums, ekspertu atzinumu metode, datu statistiskā apstrāde.

Pētījumā iegūtie rezultāti *Results of the reserch*

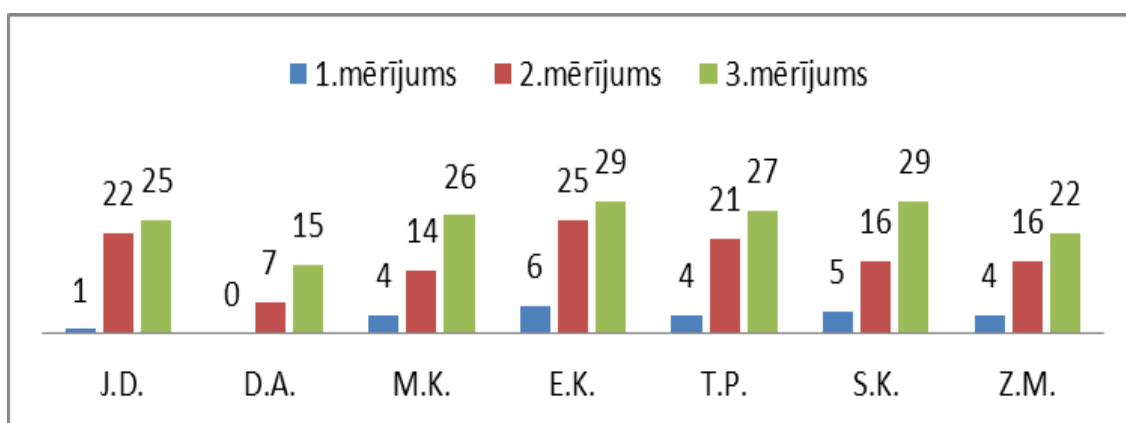
Tēmas aktualitātes noskaidrošanai tika veikta anketēšana ar mērķi uzzināt pedagogu domas par skolēnu lasītprasmes līmeni un piedāvāto iespēju to pilnveidot jeb apgūt ar skaņu žestu palīdzību. Aptaujas rezultāti apstiprināja vajadzību pievērst uzmanību sākotnējai lasītmācīšanai un ļāva secināt, ka lasītmācīšana ar skaņu žestu palīdzību vēl ir pētāms, izzināms un skolās iedzīvināms process. Kā viena no iespējām ir autores izstrādātais didaktiskais materiāls un lietošanas metodika lasītmācīšanai ar skaņu žestu palīdzību sākumskolas vecuma bērniem ar GAT.

Pētījuma mērķa grupas noteikšanai tika izmantota anketēšana, vispopulārākā apsekošanas metode kvantitatīvu un kvalitatīvu rezultātu ieguvei. Veiktās pētīšanas metodes datu apkopojums ļāva secināt, ka nepietiekoša lasītprasme bērniem ar GAT sākumskolas vecumposmā ir aktuāla problēma.

Īstenojot izstrādāto didaktisko materiālu, veicot atbilstošu mācību un korekcijas darbu, regulāri darbojoties, ievērojot speciālās vajadzības, tika nozīmētas grupu un individuālās nodarbības, sagatavoti lasītmācīšanas tematiskie plānojumi un veikta bērnu intelektuālo spēju individuāla attīstība. Nodarbību gaitā skolēni apguva 40 skaņu žestus un lasīšanu ar to palīdzību.

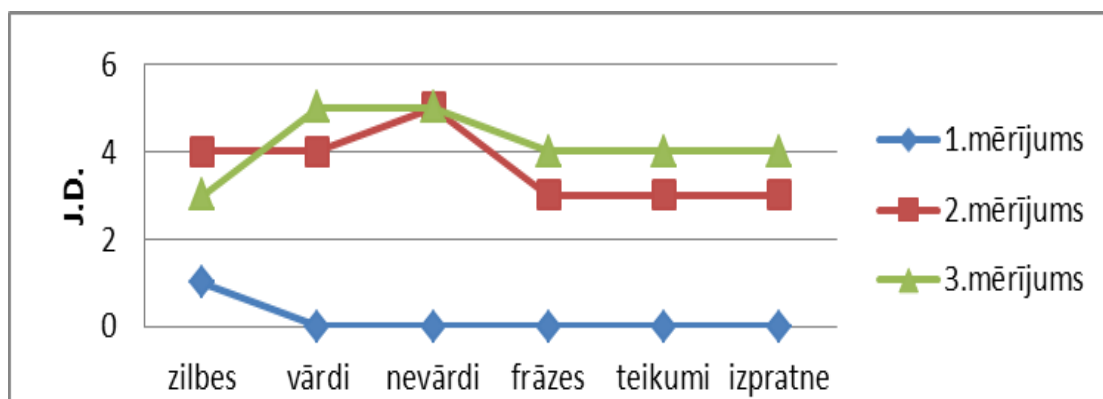
Lasītprasmes pareizības izvērtēšana tika veikta, lai īstenotu pētījumā ietvertu skolēnu lasīšanas sīkāku un salīdzinošu izvērtējumu, saskatītu attīstības dinamiku. Izvērtējot lasītprasmes pareizību, mērījumi gūti atkārtoti. Minētajā pārbaudē vērtēšanas kritēriji noteica izlasīt zilbes, vārdus, nevārdus, frāzes, teikumus un uzrādīt lasītā izpratni, parādot atbilstošu attēlu.

Skolēnu lasītprasmes izvērtējums, tā salīdzinājums visos trīs mērījumos un attīstības dinamika vērojama kopējā diagrammā.

1.attēls. *Lasītprasmes izvērtēšana*
Figure 1 *Assessment of reading literacy*

Īstenojot darbības pētījuma metodi, atkārtotā lasītprasmes izvērtēšana atspoguļota diagrammās katram skolēnam atsevišķi, veicot gadījuma analīzi.

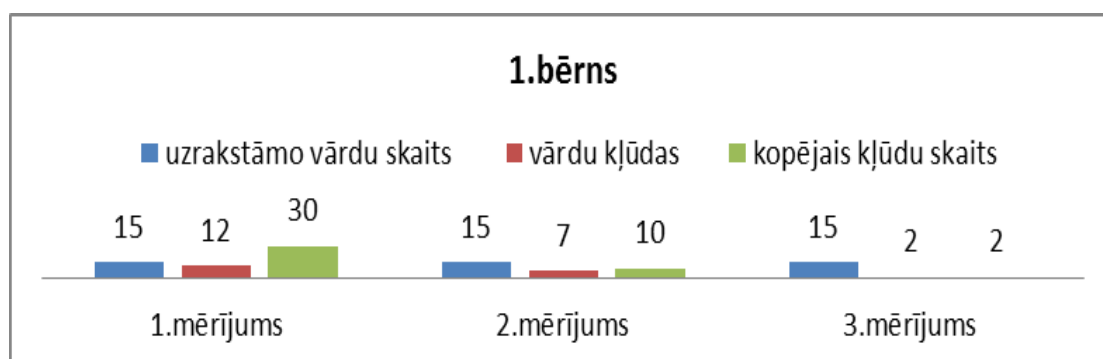
2.attēls. Lasītprasmes izvērtējums 1.skolēnam
Figure 2 Assessment of reading literacy for pupil 1

Diagrammā vērojams pirmā skolēna lasītprasmes pareizības izvērtējums uzrādīja lasītprasmes dinamiku. Pirmā mērījuma laikā skolēns spēja pareizi izlasīt tikai vienu no piedāvātajām zilbēm, bet nespēja izlasīt vārdus, nevārdus, frāzes, teikumus. Otrais un trešais mērījums uzrādīja pozitīvus rezultātus un lasītā izpratni, iezīmēja raksturīgākās kļūdas.

Apkopojot salīdzinošo lasītprasmes izvērtējumu pētījumā iekļautajiem skolēniem, tiek secināts, ka lasītprasmes mācīšana ar skaņu žestu palīdzību ir uzrādījusi pozitīvus rezultātus. Sīkāka gadījumu analīze uzrādījusi arī turpmāk īstenojamo individuālo darbu.

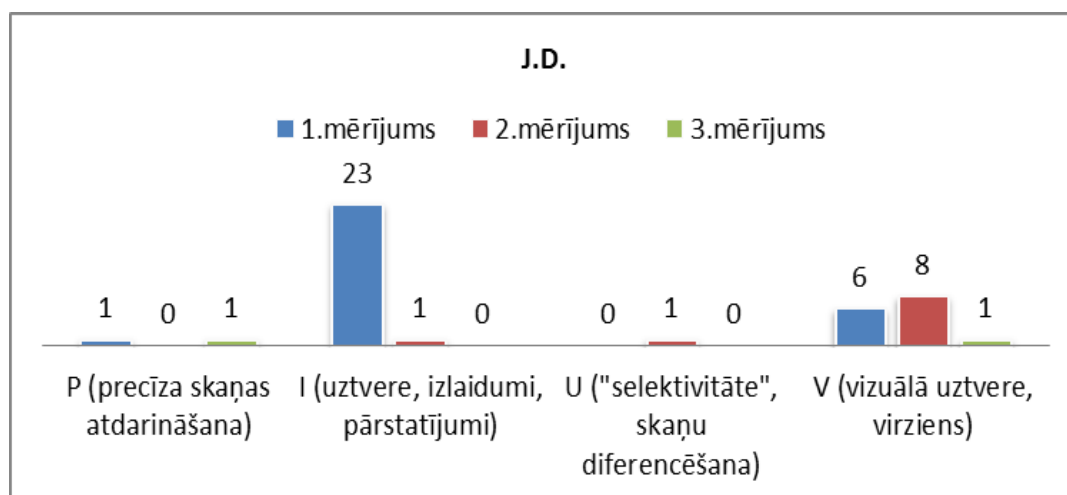
Īstenojot skolēnu valodas un runas izpēti, lasītprasmes līmeņa noteikšanu, veikta lasītprasmes izvērtēšana ar attēlu karšu palīdzību. Noskaidrojot, vai bērns prot uzrakstīt vārdus par attēliem, atbilstoši izrunātajām vai dzirdētajām skaņām, var secināt, ka viņš ir spējīgs arī izlasīt vārdus.

Veicot darbības pētījuma metodi, īstenojot gadījumu analīzi, skolēnu atkārtotā lasītprasmes izvērtēšana uzskatāmi parādīta diagrammās. Kļūdu kvalitatīvajā analīzē atspoguļotas skolēnu raksturīgākās kļūdas trīs mērījumos.

3.attēls. Kvantitatīvais vērtējums uzrādot kļūdu skaitu
Figure 3 Quantitative assessment of the number of errors

Diagrammā redzams, ka pie nemainīga uzrakstāmo vārdu skaita, ir ievērojami samazinājies ar kļūdām uzrakstīto vārdu un kopējo kļūdu skaits, kas liecina par lasītprasmes pilnveidi. Kļūdu kvalitatīvā analīze atspoguļo raksturīgākās kļūdas visos trīs mērījumos.

4.attēls. Kvalitatīvā kļūdu analīze
Figure 4 Qualitative error analysis

Apkopojot lasītprasmes izvērtēšanu ar attēlu karšu palīdzību, noskaidrots, ka skolēni prot uzrakstīt vārdus par attēliem, atbilstoši izrunātajām skaņām, pieļauj minimālu kļūdu skaitu, tātad ir spējīgi arī izlasīt vārdus. Diagrammās redzamā, atkārtoti veiktā lasītprasmes izvērtēšana, tās kvalitatīvā un kvantitatīvā analīze ļauj secināt par skolēnu lasītprasmes izaugsmi.

Didaktiskā materiāla aprobācijas nobeigumā tika veikta pētījumā iekļautās mērķgrupas lasītprasmes novērtēšana, iesaistot sākumskolas vecumposma priekšmetu skolotājus. Kritēriju vērtējums apstiprināja, ka skolēnu lasītprasme, salīdzinoši ar mācību gada sākumu, ir uzlabojusies visiem skolēniem.

Lai novērtētu didaktiskā materiāla efektivitāti, lasītprasmes izvērtēšanas dati tika apstrādāti SPSS 22.0 programmā, izmantojot biežuma testu vidējo vērtību salīdzināšanai un Vilksoksona testu statistiski būtisko atšķirību noteikšanai.

Datu statistiskā analīze liecina, ka ir notikušas būtiskas izmaiņas, jo $p < ,05$ un izstrādātais didaktiskais materiāls sekmē skolēnu ar garīgās attīstības traucējumiem lasītprasmes attīstību.

Izvērtējot pētījumā aprobēto didaktisko materiālu, gūta atbilde uz izvirzīto jautājumu vai un kā sākumskolas vecuma bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem var veicināt lasītprasmi. Pētījuma rezultāti uzrādīja lasītprasmes pozitīvu dinamiku un apliecināja, ka sākumskolas vecumposmā bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem var veicināt lasītprasmi ar skaņu žestu palīdzību.

Secinājumi **Conclusions**

Izstrādājot pētījumu par tēmu “Lasītmācīšana ar skaņu žestu palīdzību sākumskolas vecuma bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem”, izzinot dažādu autoru teorētiskās atziņas un pedagoģisko pieredzi, izanalizējot un apkopojot pētījumā gūtos rezultātus, darba autore izvirzījusi secinājumus, ka:

1. Sākumskolas vecumposms ir piemērotākais laiks mērķtiecīgai bērnu lasītprasmes apguves veicināšanai, kuru jāvada zinošiem pedagogiem un jāatbalsta vecākiem.
2. Lasītprasmes kā vienas no pamatprasmju attīstīšana bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem, prasa efektīvu metožu pielietojumu un ievērojamus laika resursus.
3. Intensīvā lasītmācīšana ar skaņu žestu palīdzību paver bērnam iespēju priecāties par procesu, būt ieinteresētam tajā, ko viņš dara, ļauj sajust, uztvert, domāt un atcerēties, īstenojot nozīmīgus kognitīvos procesus.
4. Skaņu žestu kustības attīsta bērnam saikni starp abām smadzeņu puslodēm, veicina to sadarbību, noņem sasprindzinājumu rokās, atslābina visu ķermeņa muskulatūru.
5. Izstrādātais didaktiskais materiāls lasītmācīšanai ar skaņu žestu palīdzību bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem ir lasītprasmi veicinošs.

Summary

The theme of the research is “Reading Teaching with the Help of Sound Gestures for Primary School Children with Mental Development Disorders”.

The native language, its skills, understanding and sense are important to every member of society, it puts thinking, communicating, and text creating into order, and it indicates to educatedness. Literacy as a key skill in everyday life is essential for acquiring and implementing the nowadays' life skills.

There are situations where pupils have not yet acquired reading skills for several years, and the issue becomes topical on how to teach to read in their age and form group, and at different levels of psychological development. One of the options is to start intensive reading learning with the help of sound gestures, where each sound or letter is represented by a gesture. This approach allows pupils starting to read and understand what they read.

The primary school age is the most appropriate time for purposeful development the children's reading skills, which should be managed by knowledgeable teachers, supported by parents and the most effective teaching methods.

The purpose of the research theme was: to research the literature on reading learning possibilities and to develop didactic materials for reading teaching with the help of sound gestures for the primary school children with mental development disorders.

The theoretical part of the paper consists of literature research on reading teaching possibilities for the primary school children, reading teaching topicalities and methods, mental development disorders, their manifestations, children with mental development

disorders in the primary school, and possibilities of acquiring reading skills. Literature and international experience of intensive reading teaching with the help of sound gestures have been researched, revealing the essence of sound gestures (Manske, 2016; Terentyeva, 2015; Ivanova, 2011; Lloyd, 1992; Jansones, Šuha, & Beitāne, 1996). The didactic materials for reading teaching with the help of sound gestures for the primary school children with mental development disorders have been developed.

The practical part of the paper consists of the research on reading skills among the primary school children. Examining the effectiveness of the developed didactic materials, the author was conducting a research in the Y boarding school of the Balvi District from October 2018 to April 2019. Seven primary school children were involved in the approbation of the didactic materials, for which initial reading teaching was implemented.

Summarizing and analyzing the findings of the research, the results showed positive dynamics of reading skill acquiring and confirmed that the primary school children with mental development disorders can be encouraged to acquire the reading skills through sound gestures.

The developed didactic materials and methodological recommendations can be used by speech therapists, primary schools, teachers of preschool educational establishments, parents and other interested persons. The effectiveness of the didactic materials will contribute to the development of reading skills for both the pupils with the general primary educational programs (education code 21015811) and for the specialized primary educational programs designed for the pupils with the mental development disorders or multiple severe development disorders (education code 21015911).

Literatūra References

- Anspoka, Z. (2003). *Veseluma metode lasītācībā un rakstītācībā*. Rīga: Lielvārds.
- Anspoka, Z. (2008). *Latviešu valodas didaktika. 1.–4. klase*. Rīga: SIA „Izdevniecība RaKa”.
- Bērns ar garīgās attīstības traucējumiem izglītības procesā (2008). *RA Pedagoģijas un psiholoģijas katedras studiju programmas “Speciālās izglītības skolotājs” zinātniski metodisko materiālu krājums*. Rēzekne: Rēzeknes Augstskola.
- Broks, A. (2000). *Izglītības sistemoloģija*. R.: RaKa.
- Freimanis, I. (2007). *Ieskats speciālās skolas darbā*. Rīga: RaKa.
- Geske, A., & Ozola, A. (2007). *Skolēnu sasniegumi lasītprasme Latvijā un pasaulē*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais Apgāds.
- Jansone, I., Šuha, R., & Beitāne, A. (1996). *Intensīvā lasītācīšana*. Rīga: Mācību grāmata.
- Laganovska, E. (2016). Kustību koordinācijas grūtības bērniem ar mācīšanās traucējumiem. *Society. Integration. Education Proceedings of the International Scientific Conference. Volume III*, 86-95.
- Laiveniece, D. (2000). *Valodas metodikas didaktikas jautājumi*. Rīga, RaKa.
- Liepiņa, S. (2008). *Speciālā psiholoģija*. Rīga: RaKa.
- Lloyd, S. (1992). *Jolly Phonics*. Retrieved from www.jollylearning.co.uk
- Manske, C. (2016). *Inklusive LeseFibel: für Kinder mit Down-Syndrom, Leseratten und Legastheniker*. Lehmanns Media (Verlag).
- Snow, C. E., Burns, S. M., & Griffin, P. (1998). *What Are the Skills for Reading? Preventing Reading Difficulties in Young Children, Executive Summary*. National Research Council, National Academy of Sciences. Courtesy of National Academy Press. Reprinted with

Reading Teaching with the Help of Sound Gestures for Primary School Children with Mental Development Disorders

- permission. Retrieved from <http://www.readingrockets.org/article/what-are-skills-reading>
- Tūbele, S., & Vilka, I. (2016). Spēle – pirmsskolas vecuma bērnu fonemātiskās uztveres sekmētāja. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume III, 191-200*. DOI: <http://dx.doi.org/10.17770/sie2016vol3.1432>
- Vēbers, M. (2002). *Politika kā profesija: Zinātne kā profesija*. R.:AGB.
- Ivanova, M. M. (2011). *Kristel' Manske Uchimsja chitat' do shkoly*. Retrieved from http://psyjournals.ru/files/50378/DS_XXI_2011_n7_Manske.pdf
- Terent'eva, K. (2015). *Ispol'zovanie zhestov pri izuchenii bukv i zvukov russkogo jazyka*. Retrieved from <https://downsideup.org/ru/catalog/article/ispolzovanie-zhestov-pri-izuchenii-bukv-i-zvukov-russkogo-yazyka>
- Terent'eva, K. Ju. (2008). *Ispol'zovanie zhestov pri izuchenii bukv i zvukov russkogo jazyka Adaptacija metodiki Kristel' Manske*. Retrieved from <http://docplayer.ru/28165079-Ispolzovanie-zhestov-pri-izuchenii-bukv-i-zvukov-russkogo-yazyka-adaptaciya-metodiki-kristel-manske.html>